

DARS SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI INTERFAOL METODLAR

**Tulqinova
Maxsudaxon
Murotjon qizi**

*Qo'qon Universiteti Ta'lim fakulteti Boshlang'ich
ta'lim yo'nalishi 2/21-guruh talabasi*

Abstract

Ushbu maqolada dars samaradorligini oshirishda interfaol metodlarning roli va ahamiyati tahlil qilinadi. Interfaol metodlar o'quvchilarni dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi, ularning motivatsiyasi, mustaqil fikrlash, ijodiy va tanqidiy yondashuvlarini rivojlantirishga yordam beradi. Asosiy interfaol metodlar juftlikda ishlash, kichik guruhlarda muhokama, rolli o'yinlar, blits so'rov va testlar keltiriladi va ularning afzalliklari yoritiladi. Maqola ta'lim samaradorligini oshirishda interfaol metodlardan foydalanishning muhimligi va bu usullar orqali o'quvchilarda bilimni mustahkamlash imkoniyatlarini ko'rsatib beradi.

Keywords : interfaol metodlar, dars samaradorligi, ta'lim jarayoni, o'quvchi faolligi, motivatsiya, juftlikda ishlash, guruhda muhokama, bumerang metodi, rolli o'yinlar, blits so'rov.

Abstract: This article analyzes the role and importance of interactive methods in increasing the effectiveness of the lesson. Interactive methods encourage students to actively participate in the lesson process, help to develop their motivation, independent thinking, creative and critical approaches. The main interactive methods pair work, small group discussion, role plays, blitz inquiry and quizzes are introduced and their advantages are highlighted. The article shows the importance of using interactive methods in increasing the effectiveness of education and the possibilities of strengthening students' knowledge through these methods.

Key words: interactive methods, lesson effectiveness, educational process, student activity, motivation, pair work, group discussion, role-playing games, blitz inquiry.

Аннотация: В данной статье анализируется роль и значение интерактивных методов в повышении эффективности урока. Интерактивные методы побуждают учащихся к активному участию в процессе урока, помогают развивать их мотивацию, самостоятельное мышление, творческий и критический подход. Представлены основные интерактивные методы работа в парах, обсуждение в малых группах, ролевые игры, блиц-опрос и викторины и выделены их преимущества. В статье показана важность использования интерактивных

методов в повышении эффективности обучения и возможности закрепления знаний учащихся с помощью этих методов.

Ключевые слова: интерактивные методы, эффективность урока, учебный процесс, активность учащихся, мотивация, парная работа, групповое обсуждение, ролевые игры, блиц-опрос.

¹Hozirgi vaqtda ta'lim jarayonida o'qitishning zamonaviy metodlari keng qo'llanilmoqda. O'qitishning zamonaviy metodlarini qo'llash o'qitish jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga olib keladi. Bu metodlarni har bir darsning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq. An'anaviy dars shaklini saqlab qolgan holda uni ta'lim oluvchilar faoliyatini faollashtiradigan turli-tuman metodlar bilan boyitish ta'lim oluvchilarning o'zlashtirish darajasi o'sishiga olib keladi. Hozirgi vaqtda ta'lim jarayonida o'qitishning zamonaviy metodlari keng qo'llanilmoqda. O'qitishning zamonaviy metodlarini qo'llash o'qitish jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga olib keladi. Bu metodlarni har bir darsning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq. An'anaviy dars shaklini saqlab qolgan holda uni ta'lim oluvchilar faoliyatini faollashtiradigan turli-tuman metodlar bilan boyitish ta'lim oluvchilarning o'zlashtirish darajasi o'sishiga olib keladi. Ta'lim samaradorligini oshirish bugungi kunda pedagogika sohasida dolzarb mavzulardan biridir. Ta'lim jarayonida foydalaniladigan interfaol metodlar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirib, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi faol munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi. Ta'lim tizimidagi zamonaviy tendensiyalar o'quv jarayonida interfaol metodlardan foydalanishni talab etmoqda. Dars samaradorligini oshirish, o'quvchilarning bilim olishga qiziqishini kuchaytirish va bilimlarni o'zlashtirishni yaxshilash uchun interfaol metodlar keng qo'llanilmoqda. Ushbu maqolada ta'limda interfaol metodlarning ahamiyati, ularning afzalliklari va dars samaradorligiga ijobiy ta'siri muhokama qilinadi.

I. Interfaol metodlarning ta'rifi va mohiyati

Interfaol metodlar – bu o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi faol muloqotni ta'minlaydigan usullar bo'lib, ular o'quv jarayonini yanada qiziqarli va mazmunli qiladi. Bunday metodlar darsda ishtirok etuvchi barcha tomonlarning faol harakat qilishini ta'minlaydi, bu esa bilim olish jarayonining samaradorligini oshiradi.

II. Interfaol metodlarning asosiy turlari

Juftlikda ishlash: Bu metod o'quvchilarning o'zaro hamkorlikda ishlashlariga va bilim almashishlariga yordam beradi. Juftlikda ishlash orqali o'quvchilar fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va o'zaro yordam bilan muammolarni hal qilishni o'rganadilar.

Kichik guruhlarda muhokama: Ushbu metod kichik guruhlarda ishlash orqali o'quvchilarning bir-birlari bilan fikr almashishiga imkon beradi. Bu usul orqali o'quvchilar kooperativ ko'nikmalarni rivojlantirib, birgalikda yechim topishni o'rganadi.

Rolli o'yinlar va insenirovkalar: Rolli o'yinlar o'quvchilarga real hayotdagi vaziyatlarni tushunish va ularga tayyorlanish imkoniyatini beradi. Bu metod ko'pincha adabiyot, tarix va ijtimoiy fanlar darslarida keng qo'llaniladi.

¹ 1. <https://muhoz.org/agar-bolalar-erkin-fikrlashni-organmasa-berilgan-talim-samaras.html>

Blits so'rov va testlar: Darsning turli qismlarida tezkor test va blits so'rov o'tkazish o'quvchilarning o'sha vaqtdagi bilimi va tayyorligini baholashga yordam beradi. Bu metod qisqa muddatli natijalarni tezkor o'lchash va baholash uchun juda samarali.

III. Interfaol metodlarning afzalliklari va dars samaradorligiga ta'siri. Interfaol metodlar o'quvchilarning o'quv jarayonida faol ishtirokini ta'minlaydi va quyidagi afzalliklarni beradi:

O'quvchilarning faolligi oshadi: O'quvchilar o'zlarini darsning faol ishtirokchisi deb hisoblashadi va shu orqali bilim olish jarayoniga yanada qiziqish bilan kirishadi.

Motivatsiya ortadi: Interfaol metodlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirib, darslarga qiziqishni kuchaytiradi. Bunday metodlar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ehtiyojini rag'batlantiradi. Ijodiy va tanqidiy fikrlash rivojlanadi: O'quvchilarni turli muammolar va vaziyatlarni tahlil qilishga yo'naltirish orqali ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalari rivojlantiriladi. Muloqot ko'nikmalari shakllanadi: Guruhlarda ishlash, muhokama va blits so'rovlar orqali o'quvchilarning muloqot ko'nikmalari, jumladan, o'z fikrlarini ochiq aytish va boshqalarni tinglash kabi malakalar rivojlantiriladi.

Interfaol metodlardan foydalanish jarayonida quyidagi jihatlarga e'tibor qaratish kerak:

Dars mavzusiga mos usul tanlash: Har bir dars mavzusi uchun samarali va mos keladigan metodni tanlash muhimdir, chunki noto'g'ri metod samaradorlikni pasaytirishi mumkin. O'quvchilar darajasini hisobga olish: Metodlarni tanlashda o'quvchilarning yosh va bilim darajasi e'tiborga olinishi zarur. Tartibni saqlash: Interfaol metodlarda o'quvchilarning faol harakati ko'proq bo'lgani uchun darsda intizom va tartib saqlash juda muhim. Interfaol usullar ko'p turli bo'lib, ularning hammasi ham har qanday progressiv usullar kabi eng avvalo, o'qituvchidan mashg'ulot oldidan katta tayyorgarlik ko'rishni talab qiladi. Bir necha asr muqaddam ²A.Navoiy o'zining mashhur "Mahbub ul-qulub" asari muqaddimasida shunday yozgan edi: "Umid ulkim, o'qig'uvchilar diqqat va e'tibor ko'zi bila nazar solg'aylar va har qaysisi o'z fahm-u idroklariga ko'ra bahra olg'aylar...". Bunda shu asarni har kim turlicha, ya'ni o'z fahm-u idroki darajasidagina tushunishi, o'zlashtirishi, foyda ola bilishi va amalda qo'llay bilishi ko'rsatib o'tilgan bo'lib, bundan biz interfaol ta'lim usullarining an'anaviy usullardan asosiy farqlari to'g'risida yanada qisqa qilib, o'quvchilarning fahm-u idroklarini o'stirishdan iborat, deb ifodalashimiz mumkin.

Bunda ta'kidlash lozimki, interfaol ta'lim usullari O'zbekistonda qadim zamonlardan beri ta'lim-tarbiya jarayonida muallim bilan talabalar hamda talabalar bilan talabalar o'rtasidagi muloqotlarda muhokama, munozara, muzokara, mushohada, tahlil, mashvarat, mushoira, mutolaa kabi shakllarda qo'llab kelingan. Bu usullar talabalarning nutq, tafakkur, mulohaza, zehn, iste'dod, zakovatlarini o'stirish orqali ularning mustaqil fikrlaydigan, komil insonlar bo'lib etishishlariga xizmat qilgan.

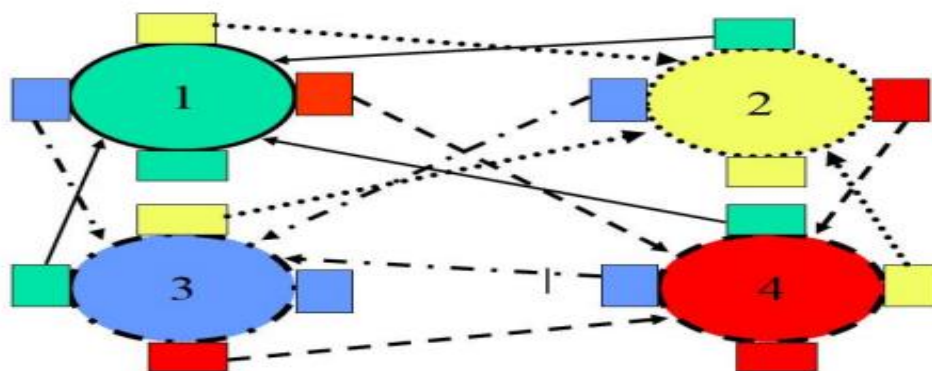
"Hozir interfaol mashg'ulotlarni olib borishda, asosan interfaol usullar qo'llanilmoqda. Kelgusida esa bu usullar ma'lum darajada interfaol texnologiyaga o'sib

² 2. <https://cyberleninka.ru/article/n/interfaol-metodlar-samaradorligi>.

o'tishi maqsadga muvofiq. Bu interfaol usul hamda texnologiya tushunchalarining o'zaro farqini shunday ta'riflash mumkin.

Interfaol ta'lim usuli - har bir o'qituvchi tomonidan mavjud vositalar va o'z imkoniyatlari darajasida amalga oshiriladi. Bunda har bir o'quvchi o'z motivlari va intellektual darajasiga muvofiq ravishda turli darajada o'zlashtiradi.

Interfaol ta'lim texnologiyasi - har bir o'qituvchi barcha o'quvchilar ko'zda tutilgandek o'zlashtiradigan mashg'ulot olib borishini ta'minlaydi. Bunda har bir o'quvchi o'z motivlari va intellektual darajasiga ega holda mashg'ulotni oldindan ko'zda tutilgan darajada o'zlashtiradi"³. ⁴“Bumerang” metodini qo'llashning mazmuni va bosqichlarini ko'rib o'tamiz. “Bumerang” metodi tahsil oluvchilarni mashg'ulot jarayonida, mashg'ulotdantashqarida turli adabiyotlar, matnlar bilan ishlash, o'rganilgan materialni yodda saqlabqolish, so'zlab bera olish, fikrini erkin holda bayon eta olish hamda bir mashg'ulot davomida barchaishtirokchilarni baholay olishga qaratilgan. Ushbu texnologiyada tarqatma materiallarishtirokchilar tomonidan yakka va guruh holatida o'zlashtiriladi hamda o'zaro suhbat, bahs-munozara, turli savollar orqali ularning matnni qay darajada o'zlashtirilganligi nazorat qilinadi va kichik guruhlarning faolliklari va o'zlashtirish darajalari tezkor baholanadi. “Bumerang” metodi bir necha bosqichda o'tkaziladi: 1-bosqich. 4-5 kishidan iborat kichik guruhlarni tashkil etish va o'rganiladigan mavzumatnini guruhlarga soniga mos holda alohida bo'laklarga ajratgan holda guruhlarga tarqatish. Har bir guruhga alohida topshiriq beriladi, tarqatma matnlar hamhar bir ishtirokchigaberilishi lozim. 2-bosqich. Guruh a'zolariga berilgan matnlar ishtirokchilar tomonidan yakka tartibda, so'ng guruh bilan mustaqil o'rganiladi. 3-bosqich. Raqamlar yozilgan qog'ozchalar (raqamlar kichik guruh ishtirokchilariningsoniga mos bo'lishi kerak) kichik guruh ishtirokchilari tomonidan tortiladi. 4-bosqich. Har bir kichik guruhlardagi bir xil raqamli ishtirokchilar alohidastol atrofida birlashadilar. Bu bosqichda har bir ishtirokchi ham ta'lim beruvchi, ham talaba rovida ishtirok etadilar.

1-rasm. “Bumerang” metodi bosqichlarini amalga oshirish

Xulosa qilib aytganda Interfaol metodlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu metodlar o'quvchilarning darsda faol ishtirok etishini, motivatsiyasini oshirishini va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishini ta'minlaydi. O'quvchilarning o'zaro muloqoti va fikr almashishi,

³ Madiyarova Shohista Sabirjanovna, & Kuljonov Rasulbek Xudoyorovich (2022). INTERFAOL METODLAR SAMARADORLIGI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 1 (16), 11-14.

⁴3.file:///C:/Users/User.AD.054/Downloads/62rus.pdf

muammoli vaziyatlarni hal qilishda ijodiy yondashuv ko'rsatishlari, shuningdek, o'z-o'zini baholash va fikr yuritish imkoniyatlari darslarni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Interfaol metodlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, analitik yondashishga va real hayotdagi vaziyatlarga tayyorlashga yordam beradi. O'qituvchilar, bu metodlardan to'g'ri foydalanib, dars jarayonini yangilash, ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shuningdek, interfaol metodlar orqali o'qituvchilar o'z darslarida yangi yondashuvlar va innovatsion usullarni qo'llash orqali ta'lim jarayonini samarali va qiziqarli qilishlari mumkin. Shu sababli, interfaol metodlar ta'lim tizimida muhim rol o'ynaydi va o'quvchilarning umumiy rivojlanishida asosiy omil hisoblanadi. Ular o'quvchilarni nafaqat bilim olish jarayoniga jalb qiladi, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarini ham mustahkamlashga yordam beradi. Interfaol metodlar ta'lim jarayonida dars samaradorligini oshirishning samarali vositalaridan biridir. Ular o'quvchilarni faol ishtirok etishga, fikr almashishga va jamoaviy ishlashga undaydi. Bu usullar orqali o'quvchilar nafaqat bilimlarni egallash, balki ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

O'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularning o'zaro hamkorligini kuchaytirish va muammoli vaziyatlarda ijodiy yechimlar topish imkoniyatlari, darslarni yanada qiziqarli va mazmunli qiladi. Interfaol metodlar yordamida o'qituvchilar o'z darslarini yangilash, ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda muvaffaqiyat qozonishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://muhaz.org/agar-bolalar-erkin-fikrlashni-organmasa-berilgan-talim-samaras.html>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/interfaol-metodlar-samaradorligi>.
3. Madiyarova Shohista Sabirjanovna, & Kuljonov Rasulbek Xudoyorovich (2022). INTERFAOL METODLAR SAMARADORLIGI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 1 (16), 11-14.
4. <file:///C:/Users/User.AD.054/Downloads/62rus.pdf>
5. Qizi, I. M. I. (2021). Mohlaroyim nodira's skill in using a satellite. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(4), 1048-1052.
6. Imomalieva, M. I. (2021, April). THE EVOLUTION OF METAPHORICAL MEANING. In *E-Conference Globe* (pp. 25-26).
7. Otto, M., & Thornton, J. (2023). MAKTABGACHA INKLYUZIV TA'LIM SHAROITIDA BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 408-411.
8. Imomaliyeva, M. (2024). NODIRA MELODIES OF NAVOI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 10, 121-123.
9. Musharrafxon, I., & Nigora, M. (2024). YOSH AVLODGA KITOBXONLIK KO'NIKMLARINI SHAKLLANTIRISHDA OILANING O'RNI. *Kokand University Research Base*, 216-219.